

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. V. De cambio ad Nundinas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

pro perentibus paratus ad dandum, & quā officinam conducit, alia negotia non gerit, alios contractus non exerceat, uno verbo, ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, sua non est compensatione fraudandus.

Sexto, idem dic, ratione asecurationis, qua sub sua fide Campfor aliquando non petens à Campfario fideiussorem, nec pignus, acceptat solutionem sibi in loco distanti faciendam.

Septimo, quia sæpe æstimatio pecuniæ est, ob aliquas circumstantias, major in loco, ubi datur, quàm ubi redditur. Relege, quod modò dictum est §. *preced.* num. *præsertim* §. facit etiam etiam pro doctrina huius §.

3. Obijciat: Si pecunia loco absens minoris æstimatur, quia est absens, ergo pecunia tempore absens minoris æstimabitur, quia etiam sic est absens; ergo, sicuti quia est loco absens, possum lucrum accipere à te, cui præsentem pecuniam numero; potero etiam, quia est tempore absens par lucrum accipere à te, cui nunc numero pecuniam: At hæc est mera usura, quia sic accipitur lucrum solum ratione temporis, ergo, & illa erit usura, quæ est ratione loci.

4. Adde: Si pecunia in nostro casu est veluti merx, quam absentem ego cmo, præsentem data pecuniæ; ergo, sicuti præsentem nunc pecuniam possum emere alias Merces, v. g. triticum hinc ad annum tempore mellis colligendum, possum, inquam, emere minori pretio, quàm nunc, ergo possum nunc eodem modo minori pretio pecuniam emere, quàm hinc ad annum solvam; quæ, ut dictum est ipsissima est usura.

5. Respondeo, adesse disparitatem. Nam pecunia loco absens, ideo minoris valet, quia subijcitur illis periculis, expensis, laboribus, &c. quod ex se non est ita in pecunia tempore distans. Dico (ex se) nam, si etiam ipsa, ratione temporis, aliquibus ex his incommodis subijceretur, et tunc posset etiam tunc aliquid accipi, non quidem merè ratione temporis, sed ratione illorum. Multa hic congerit D. lugo d. 78. de *lusu* a num. 42. dicens diffitem esse prædictam objectionem.

6. Ad id, quod additur, adesse etiam non dissimilis disparitatem, nam mercium aliarum, v. g. frumenti, vini, &c. varia est æstimatio, unde, & varia est impositio taxæ, atque adeo non est mirum, si ex varietate circumstantiarum, varietur etiam illarum pretium: At pecuniæ æstimatio, ut mensura est rerum, eadem prorsus semper est: Si ergo possum emere nunc minoris frumentum, quod erit futurum, id è est, quia frumentum, quod erit post menses, minoris nunc æstimatur: at pecunia sub dicta consideratione, sive sic distans, sive præsens sive futura, semper est ejusdem valoris. Quod si sumatur, ut merx, quod est secundarium munus pecuniæ, & vestiatur aliqua ex prædictis circumstantiis, tunc valebit, vel majoris, vel minoris, sicuti cæteræ merces: unde ab illa lucrum, ratione illarum circumstantiarum, jussè conquiri poterit.

7. Colligitur ex dictis, si Titius dans pecuniam Petro, v. g. hic, ut ab eodem, vel à suo correspondente alibi recipiat, noscat Petrum nullam pecuniam, nullumque correspondentem, seu Procuratorem ibi habere, qui possit ipsi facere solutionem, unde prædicta solutio faciendâ sit hic, puta, in eodem loco, ubi data est pecunia, & quidem cum lucro ejus, qui dedit, colligitur, inquam, esse meram usuram, & cambium sicum, quia re ipsa nullum est cambium, sed merum mutuum cum lucro: de ratione enim realis cambii est, ut fiat realis commutatio inter pecuniam præsentem, & inter pecuniam, quæ sive in se, sive aliquo tandem modo, virtute, vel æquivalenter, sit alibi: id, quod in casu, de quo loquimur, non invenitur. Quid autem sit ejusmodi pecunia æquivalens, mox *infra* dicemus cap. 5. §. 1. num. 9. & num. 15.

8. Quid si bona fide do meam pecuniam hic Petro, putans, illum in loco distanti habere correspondentem,

qui ibi solvat, tamen de facto ipse non habeat, unde nec stet promissis, nec solvat, non est mirum, quod jussè possim ab ipso hic exigere, quanti mea interfuit, pecuniam non fuisse solutam in eo loco: non est, inquam, mirum, quia tunc ejus fal-ax promissio fuit mihi causa talis damni.

Nota id verum esse, tum in hoc genere cambii, de quo hic loquimur, tum de aliis, sive per literas, sive ad Nundinas: par enim est ratio, ut, si tu non stes mihi promissis, debeas mihi solvere damnum emergens, & lucrum cessans. Vide tamen omnino quæ mox dicam *infra*, cap. 5. §. 1. num. 16. & n. 17.

§. III. Quando tum Campfario, tum Campfari Cambium profuit, cujus erit lucrum?

1. Titius cupit habere Neapoli centum aureos, verbi gratia, quos tamen habet hic Panormi: Caius autem cupit similia centum habere hic Panormi, quæ tamen habet Neapoli. Hi ergo invicem cambiant, & uterque obtinet, quod ipsius est utile, unde unus alteri æquè famulatur. Inquiri, quid sit lucrum ex tali cambio?

2. Respondeo, fore illius, qui prævenitur, & ita Mol. *disp.* 405. Caietan. de *Camb.* cap. 6. §. 7. Sylvest. v. *Usur.* num. 4. quest. 8. §. Secundum. Gar. *cap.* 33. de *contract.* num. 5. *Lop. lib.* 1. de *contract.* cap. 4. aliique apud Bonacin. *disp.* 3. de *contract.* quest. 5. num. 25. Si enim Titius ad te Caium veniat, ut Cambias, illa centum, tuum erit lucrum, si tu ad Titium, lucrum erit Titii. Ratio est, quia, qui prævenitur, præstat alteri obsequium ex se æstimabile, & per accidens est, ut id aliunde vertatur in suum commodum. Sicuti (ait Molina) si Petrus, v. g. deberet cum expensis equum, quem conduxit, remittere hinc Panormo Messanam, & Paulus indigeret equo, quo iter faceret Messanam sit, posset, qui prævenitur totum & integrum pretium locati equi recipere, quia ei, qui prævenitur, solvitur justum illud pretium, quod est condignum illo obsequio à se exhibitio.

3. Ex quo exemplo infert idem Molina, quod sicuti, si Petrus sciret necessitatem Pauli quærentis equum, qui illum Messanam portaret, & Paulus sciret necessitatem Petri volentis reducere equum Messanam, possent licitè simul convenire, ut vel gratis, vel cum aliquo lucro ex alterutra parte redoceretur equus, & quomodocumque conventio inter illos fieret, licita esset, quia neuter tenebatur celebrare contractum in alterius commodum, sed potest in suum; pari ratione in casu nostro, &c.

4. Quid, si ego indigens pecunia Neapoli, deim illam hic Panormi Numulario, ut ipse meo nomine deo ad cambium tertio, qui illam fortasse optat habere hic Panormi, daturus eandem cum legitimo lucro Neapoli, possum licitè tunc ego ejusmodi lucrum Neapoli acquirere, ubi jam habeo pecuniam, quam optabam?

Respondeo, licitè posse, ut colligitur ex dictis, quia quod immediate tu potes, si immediate præveniar, & quod potes, si cum alio convenias, idem potes, si præveniar, vel conventionem faciat ille Numularius, qui tunc tuas vices gerit.

CAPVT V.

De Cambio ad Nundinas.

§. I. De Cambio ad Nundinas absolute.

1. Mercatores certas quasdam Nundinas in aliquibus locis, seu Urbibus instituerunt, ut ibi debita solvantur, vel contrahantur, & item ut rationi reddantur, & scribantur in libris dati, & accepti. Solent præsertim in Italia hæc Nundinæ fieri quater, singulis

gulis amissis, spatio inter se distantes tantum mensium, quod spatium datur, ut solutiones commodè expediti queant. Primæ dicuntur Nundinæ Apparitionis, & celebrantur circa festum Epiphaniæ. Secundæ Pascatis, in eunte Maio. Tertiæ Augusti, eo enim mense fiunt. Quartæ, omnium Sanctorum, quia, paulo post ejusmodi festum, celebrantur. Alicubi, ut Francofurti bis celebrari has Nundinas, monet Lessius loco mox citando, nimirum circa Pascha & circa Septembrem, nam propterea Cambium ad has Nundinas vocatur à Lessio Francofurtense. Cum autem Cambia dicantur fieri ad Primas, vel ad Secundas vel ad Tertiæ, vel ad Quartas Nundinas, sensus est, quod solutio pecuniæ faciendæ est post tres, vel post sex, vel post novem, vel post duodecim menses.

2. Quid, si dentur pecuniæ hæc, ut in eo loco fiat eorum solutio, ubi Nundinæ non celebrantur?

Respondeo: Tunc constituuntur quidam termini, & ita dicitur pecunia dari, & accipi ad Primos, vel Secundos, vel Tercios, vel Quartos terminos, id est, post tres, sex, novem, vel duodecim menses. Imò, quando non est magna locorum distantia, ut horum mensium spatium necessarium non sit, ad ferendas literas Cambii, constituuntur alii breviores termini, pro solutionibus faciendis: Et quidem sæpissime constituitur terminus, qui judicatur sufficiens ad hujusmodi literas perferendas, incipiendo à die, quo fiunt literæ Cambii, aliquando verò incipiendo à die, quo literæ recipiuntur à Correspondente, seu procuratore Campsarii in hunc ferè modum: *Post dies quindecim vel post dies viginti, vel post mensem, &c. receptione huiusmodi literarum, fiat solutio.*

3. Iam verò, si solutio fiat realiter, enumerata in Nundinis pecuniæ, certè, vel nihil, vel vix differat tunc cambium à cambio per literas, de quo egimus in cap. præced. Sed quia in dictis Nundinis solutio transigi sine ulla numerata pecunia solet, datis nimirum tantummodo, & acceptis syngraphis, idè peculiare inde emergunt difficultates, quæ propriam, atque solemnem hinc habent disputationem.

4. Hunc autem modumambiendi, si nihil aliud addatur, vocamus absolute Cambium ad Nundinas, si enim eveniat, ut in loco destinato ad cambium, ita fiat solutio, ut necesse sit addere aliud Recambium, tunc vocatur Cambium cum Recambio, seu Cambium cum Recausa, de quo in §. seq. nam nunc solum statuerè debemus, an hoc Cambium absolute ad Nundinas licitum sit. Et quidem licitum esse, tum mercatoribus, tum aliis privatis, modo ad sint quædam conditiones, iam communis est opinio. Et quidem Lessi, lib. 2. cap. 23. dub. 6. Navarr. in summ. cap. 17. num. 300. aliorumque apud Delugo disp. 38. de iust. iura scilicet. 3. Ratio est, quia aliquibus conditionibus, quas mox afferemus, adhibitis, non apparet, ubi sit iniustitia, & ex alia parte adsunt iusti tituli, unde acquiritur lucrum.

5. Duo igitur sunt explicanda. Primum, hi iusti tituli, quorum certè aliqui concedunt cum allatis in §. præcedentibus.

Secundò, illæ conditiones, quorum item non paucæ insinuatæ superius sunt, sunt tamen hinc in suo proprio loco, claritatis gratiâ, breviter repetendæ.

Tituli iustificantes lucrum Cambii ad Nundinas.

6. Primus Titulus est, quia Campsor carebit pecunia, quam tibi ipse tradit, post tres, vel plures menses, unde privabitur, etiam si non sit mercator, opportunitate, & libertate aliquid lucrandi cum illa pecunia à te reddenda per alias fortè negotiationes sese offerentes.

7. Secundus est periculum cui pecunia tibi à Campsore data exponitur. Et quidem, si pro longiore tempore data est, maiora erunt pericula: Nam propterea tunc non propter meram temporis longitudinem, sed propter hæc pericula, & aliquid plus exigit non iniuste Campsor. Quod si is habeat pignus suæ pecuniæ à Cam-

psario, quod certè, potest habere, quia quilibet negotiorum potest cum omni sua cautela, & securitate, quæ sit libitæ hic periculi titulus; si d. alii.

8. Tercius titulus est, quia dum interim expectas solutio, plures possent esse, qui petent Cambium, pauciores, qui darent. Cum igitur ex magis petentibus, & minore numero dantium excedat numerus pretium, crederet etiam in casu nostro, Leg. l. 1. de iur. iur. num. 56.

9. Quartus est trajectio actualis, vel, ut hoc communiter est, trajectio virtualis pecuniæ ex uno in alium locum. Neque dicas ibi non adesse pecuniam, & ideo non esse lam trajectio, sed solum esse transactionem syngraphæ datæ, & acceptæ, ne id (inquam) dicas, nam ipsa syngrapha continens creditum de pecunia, tantum, vel tantum æstimatur, quanti ipsa pecunia, nam propterea ipsa syngrapha credita continentes, appellantur, & hoc pecunia virtute, & æquivalenter.

10. Quintus titulus est, quia in loco, ubi fit solutio, secundum maiorem, vel minorem pecuniam, major, vel minor est ejus æstimatio.

11. Sextus titulus est, quia communiter in illis locis, ubi faciendæ est solutio, adest taxa valoris pecuniæ communiter recepta in illis Nundinis, vel in illo foro, ubi à Mercatoribus, omnibus circumstantiis expressè, vel certè ipso negotiantium usu comprobatur, item evenit, ut pro varietate circumstantiarum, aliquando majus, aliquando minus lucrum habeatur ex Cambio. Cum igitur etiam privato licet servare re ipsam, quod in communi foro curreret, potest quilibet locum hoc pretium acquirere lucrum, ut etiam supra vidimus.

12. Septimus ducitur ab expensis, quas Campsor facit, conducendo, vel habendo alibi suum correspondentem, cui committat literas Cambii.

Conditiones adhibendæ in Cambio in Nundinis.

Iam verò conditiones debent esse sequentes, præ omnino tres, tum pro locis, ubi non adest Bulla, & mox citanda, tum pro locis, ubi adest notata eadem, quod est de Jure naturæ. Aliæ verò tres pro locis, ubi illa fortè recepta est.

Conditiones tres ex Jure Naturæ.

13. Prima conditio ex notantibus Jure naturæ est, non exigatur plus, vel minus ratione solus temporis, & modo dictum est. Verum, quia dictum est, etiam, si lucrum Cambii non solere taxari, seu usuram à publicis negotiatoribus ex solo tempore, sed ex circumstantiis illis adnexis, ut ibidem vidimus, ideo hæc conditio quæ bonos negotiatores deesse nunquam solet.

14. Secunda, ut re ipsa literæ de uno in alium locum transmittantur, quarum virtute fiat verè solutio pecuniæ, quæ recepta fuit in alio loco. Tibi, v. g. hic Parisiensi dicit Campsor pecuniam ad Cambium pro Neapolitanum vel tu, vel aliquis Procurator tuo nomine facere solutionem pecuniæ Neapoli: Si ergo non fiat ibi solutio, ceteræ literæ illæ nullæ fuerint, tamen cum redeant ad solutionem ibidem factæ inanes redibunt, licetæque non cum usura Campsor exiget lucrum Cambii, quia Cambium nunquam completum fuit, ut iterum in simili supra monuimus.

15. Tertia conditio maxime notanda, & circa quam sunt difficultates innumera, quæ materiam hinc à Cambiis celebrem, & satis ætate nostra exagitantem præbiderunt, est, ut Campsor sciat, vel rationabiliter crediderit, Campsarium habere in loco, ubi fieri debet solutio, pecuniam, sive numeratam, sive in credito, quæ vel pecunia æquivalens, habere inquam, saltem apud suum Procuratorem, vel amicum, à quo vel mutuant, vel ad novum Cambium dictum Campsarius accipiet. Rursus convincens, in Cambio debere esse hanc conditionem.

est manifestum, quia cambium, vel est permutatio pecunie præsentis cum absente, vel emptio pecunie absente pretio pecunie præsentis, vel quid simile, ut *supra* diximus. Si ergo campfor eximitur campfarium, nec habere pecuniam in se, nec in credito, nihil ipse campfor permutabit, vel emet, ergo erit vel clara usura, vel clarum furtum, si aliquid lucrum campfor sumat ex permutacione, vel emptione, quæ nulla est. *Leffius* num. 61.

16. Illud approbavimus *supra*: Si postquam campfor bona fide dedit ad cambium in locum aliquem, putans, campfarium habere, vel habere posse ibi pecuniam deprehendat, se à campfario esse deceptum, quia nullam ibi habet, nec habere potest pecuniam, approbavimus, inquam, tunc iuste posse ab ipso campfarario recipi in eodem loco, quo dedit, solutionem sui lucri, immò, & omne interesse, quod forte ipse campfor est passus. Ratio est, quia tunc campfararius tenetur ex fraude, qua fluxit habere pecuniam in illo loco, unde campfor deceptus fuit. Hanc doctrinam probabilissimam putat Bonacina d. 3. de *contract. quasi. 5. num. 24.* licet ipse in aliquo refutetur. Verum, si sine palliata fraude procedatur, eam certissimam, ne dum probabilissimam, puto.

17. Siste autem hic tantisper, Amice Lector. Ex hac vera nostra concessione facile labi solent aliqui, dum ex hac doctrina putant, se iuste semper exigere posse dictum cambii lucrum, quia nimirum campfarium, id est, ille, qui recipit hic pecuniam solvendam ab ipso in alio loco, non est inventus in dicto loco, v. g. N. apoli habere pecuniam; nec item habere correspondentem, qui solvat, immò, & aliquando inventus est, ne literas quidem illuc mittit, labi inquam, solent, quia non advertunt ad usum, quo ejusmodi cambia fieri frequenter consueverunt, campfarium enim, & campfor convenienti, ut curam inveniendi in loco distanti pecuniam nomine campfararii, & inveniendi correspondentem, & cetera necessaria ad verum cambium, suscipiat campfor. Si ergo hæc deficient, culpa campforis desinit, non vero culpa campfararii. Quare campfararius non est condemnandus ad solvendum lucrum cessans, & damnum campfori emergens, cujus damni non fuit causa campfararius, sed ipse campfor.

Conditiones tres requiritæ, à Pio 15.

18. Progrediamur jam ad alias conditiones tres requiritas à Bulla Pii V. quæ incipit: *Pro nostra Pastoralis*: quam tamen *Leffius* lib. 2. cap. 23. dub. 9. sine putat, aut paucis in locis esse receptam, aut certe nunquam, quoad conditiones, quæ de iure naturæ non sunt, ut in simili *supra*, in *tract. de cens. cap. 5. num. 3. & cap. 6. §. 2. n. 4.* tanquam probabile, dictum à nobis est.

19. Prima conditio est, ut non fiat pactum ab initio de certo interesse, etiam in casu, quo non fieret solutio tempore præfixo. Certo, inquit, non ergo Pius prohibet pactum de lucro incerto solvendo, quod postea deprehendatur dandum ex interesse, quod passus est campfor ex non soluto cambio. Immo aliqui dicunt, non solum, ubi non est recepta, sed etiam, ubi est recepta dicta Bulla Pii, posse fieri pactum de determinato lucro ad arbitrium prudentis (vide omnino *infra*, §. 7. n. 13. & 14.) cum Bulla solum prohibeat, fieri ad arbitrium campforis, qui amore lucri allectus errare posset. Et certe, quando campfor caret experientia, vel rebus suis nimis inhiat, de iure naturæ est, ut ejus arbitrio nequaquam stetur.

20. Secunda, ut non possint fieri cambia, nisi pro primis, seu proximis Nundinis, ubi Nundina celebrantur, vel pro primis Terminis (ut mox n. 22. clarius explicabo) ubi Nundina non habentur. Id autem prohibetur, quando ratione magis distantis termini augetur lucrum cambii; nam, si non augeatur, & tamen longius tempus pro facienda solutione concedatur, certe gratiam campfarario faceret campfor.

¶ Pars III.

21. Quod si quis, ut notat *Leffius* loc. citat. num. 17. plus exigat, dando ad secundas Nundinas, quam dando ad primas, exigeret, inquam, plus non ratione ipsius meri longioris temporis, sed ratione veri interesse, quod tunc pateretur, non esset ad restitutionem condemnandus, etiam in locis, ubi recepta est Bulla Pii, saltem ante sententiam iudicis, quia ob verum titulum in conscientia tunc exigit: nam si exigeret ratione solius temporis, etiam de iure naturæ, esset condemnandus, ut dictum est in superioribus depe.

22. Tertia denique est, ut in terminis solutioni præfigendis, habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio est facienda, ut scilicet plus possit lucrari campfor, si debeat numerare pecuniam in loco magis distante, quam in loco distanti minus. Ubi vides, hic non agi de Nundinis, quæ semper fixæ in suis locis sunt, nisi forte tangatur difficultas, quæ ponitur mox *num. seq.* sed agitur de aliis locis, ubi non sunt Nundinae, si enim cambias hic Panormi, ut fiat solutio Messanae, ad quam M. suam Vrbem perueniri potest tempore quoque dictum, v. g. cur ponis terminum solvendi post duos menses, & vis acquirere illud lucrum, quod acquireret in Nundinis, quæ sunt longè distantes, seu quod acquireret ille, qui subit pericula duorum mensium, expensæque facis, quæ solent fieri, quando transfertur pecunia in locum magis distantem, itinere, v. g. dictorum duorum mensium: Id certe, etiam de iure naturæ, verum est. Quod si lucrum in hoc casu non augeas, tunc non erit illicitum, immò gratiam facies campfarario modo dicto *num. præced.* Præterea, nec item erit illicitum, ut vult Bonac. de *contract. d. 3. §. 5. num. 13.* velle lucrum, quod solet haberi in Nundinis, si locus solutionis est æque distans à Nundinis, & credatur probabiliter in loco, ubi solutio fit facienda, æqualiter valere pecuniam, at valere in Nundinis.

23. Inquires: Campfores statueret consueverunt, lucrum ex cambio ed majus esse solvendum; quod longius est tempus, ad quod cambium datur, etiam in ordine ad primas ipsas Nundinas, ut, si primo mense dent, pecuniam ad cambium solvendum, in proximis primis Nundinis, plus lucri exigant, quam si dent secundo, vel tertio mense: Idne licitum est?

24. Respondeo: Non pauci, ut *Lop. lib. 2. de contract. cap. 13. Rodr. 2. p. summ. cap. 107. num. 6.* alique putant esse illicitum, quia sic habetur ratio brevioris, & longioris temporis, quod proprium est usuræ. Sed *Mol. d. 404. Less. l. c. dub. 6. & d. 11. Cajet. de Camb. cap. 7. Philiat. lib. 5. cap. 24. dub. 2.* alique cum magna probabilitate aiunt esse licitum, quia in longiore tempore majora sunt pericula, diutius campfores privantur sua pecunia, quæ negotiari possent, & lucrari, & major est numerus, qui sic petunt ad cambia, unde pretium crescit ut in simili dictum est *supra*, non igitur solum ratione meri temporis, &c. Et quidem cum illud sit pretium iustum rerum, quod bona fide Periti statuunt, præsertim consuetudine sic sita, & tolerata, ideo non sunt prædicti campfores condemnandi.

25. Inquires iterum: Dicitur est, ut cambium hoc sit licitum, oportere, ut illæ tres conditiones concurrant, quas diximus à *num. 13.* Quo modo igitur, se geret vidua, vel homo non multæ literaturæ, qui has non discernit, & solum dat alteri pecuniam suam ad cambium?

26. Respondeo. Hæc praxis, quæ maximè hic est cognita necessaria, explicabitur *inferius*, §. 5. num. 6. & iterum §. 7.

§. 11. De Cambio cum Recambio, seu Recursa.

1. **P**axis hujus Cambii (quod Bisurinum, vel Placentinum apud *Leffium* l. 2. c. 23. n. 59. appellatur) nostro ævo frequentissima, hujusmodi est: Titius campfor hic Panormi, v. g. dat Caio centum aureos solvendos ab eodem Caio in proximis Nundinis Placentiæ.

E b

telebran

celebrandis, vel in aliquo Italiae, vel Siciliae loco. Quoniam verò Caius nemini habet Placentiam, vel in illis aliis locis, qui ejus nomine solvat, quod ipse Caius debet; Ideo Titius offert eidem Caio suum correspondens, nomine, v. g. Seium, residentem in illis locis. Offert, inquam, ut, sicuti est correspondens Titii cum omni potestate ipsi Seio concessa ab eodem Titio, ita in hoc negotio, ut sit etiam correspondens Caii, & solvat cambium, id est, dictos centum aureos cum lucro ibi apud Mercatores, seu apud forum decerni solito: Sit autem hoc lucrum nunc, v. g. aureorum quinque. Acceptata oblatione, scribit ad Seium Titius, nomine utriusque, puta ejusdem Titii, & dicti Caii, ut scilicet Seius acceptet creditum Titii, & debitum Caii, & ut correspondens jam Caii solvat cambium, ejusque lucrum, id est, centum & quinque aureos, & ut correspondens Titii eos aureos recipiat, & sic extinguatur cambium. Sed, quia Seius, ut correspondens Caii pecuniam non habet; ideo ipse idem Seius, ut correspondens Titii, seu Titii nomine offert, & dat illam pecuniam sibi eidem, ut correspondenti, seu Procuratori prædicti Caii, dat, inquam ad cambium (quod certe erit secundum cambium, seu, ut loquimur, recambium), solvendum à Caio Panormi. Cum accepta ergo hac pecunia Seius, ut correspondens Caii, extinguit, seu solvit, ut dictum est, prædictum cambium primum Panormi celebratum, ita, ut nihil omnino amplius debeatur pro dicto primo cambio Caius. Lege Lessium, qui rectè notat, si dictus Seius fugeret, vel decoqueret, campforem Titium non posse agere nomine suo contra campfarium Caium; is enim Caius jam solvit cambium ipsi campfiori Titio.

2. Quoniam verò dictum secundum cambium parere suum utrum debet, quod erit, v. g. aliorum quinque aureorum, qui solvendi erunt à Caio Panormi, ideo Caius debet Panormi solvere Titio centum, & decem aureos, id est, centum ex primo capitali, quinque ex lucro primi cambii extincti Placentiae cum pecunia habita à Procuratore Titii, & quinque ex lucro cambii extinguendi Panormi ab eodem Caio.

3. Suppono ad institutionem secundi cambii, Caium, seu ejus Procuratorem non cogi ad dictum secundum cambium, posset enim Caius, seu ejus Procurator extinguere primum cambium pecunia præfenti, sine necessitate sumendi recambium, vel certe posset sumere recambium ab alio, quam à correspondente Titii.

4. Solit autem occurrere, ut Caius, ne Panormi quidem, promptam eam summam habeat, quam debet Titio, unde rursus totam illam eandem summam, ac, si iterum illam accepisset à Titio ad cambium, se obligat solvere cum suo lucro iterum Placentiae, vel alibi, ubi rursus fiet, quod modò n. 1. diximus, & sic continuatur per multos aliquando annos cambia, & recambia, donec re ipsa, & numerata pecunia totum capitale cum omnibus lucris intercurrentibus solvat Titio Caius; nam propterea Mercatores hoc appellant etiam cambium cum Recursa; recurrit enim, unde inaeperat. Et adverte permaximè, totum hoc negotium, præter primam traditionem illorum centum aureorum Caio à Titio numerato daturum, & præter ultimam hanc solutionem, quam numeratam denique fieri oportebit, tractari, & expediri per solas syngraphas, seu per acceptationes, & dationes crediti, & debiti, quæ in libris dati, & accepti scribantur.

5. Querit is, qui hanc questionem introspicere cupit: Quando Seius extinguit primum cambium Placentiae, quodnam est prius? Quod Seius, ut correspondens Caii, solvat dicta centum, & quinque sibi ipsi, ut vicem Titii tenenti, an quod idem Seius, ut correspondens ejusdem Titii, det summam illam sibi, ut correspondenti ejusdem Caii ad novum cambium finiendum postea Panormi? Breviter, quodnam est prius, extinctio primi cambii, an institutio secundi?

6. Respondeo, Certè in praxi (ut puto) ne à pe-

ritis quidam Mercatores id advertunt, quod in libris rationum scribunt rationem rationis, utque etiam in eadem hora, ne dicam in eodem momento, Cæterum, quid prius, qui potestatem conscientia satis habent, si intelligant, si tamen (quo licetè possunt) solvere primum cambium, & tunc tueri secundum: Theologi autem non paucos ad id valde implicite loquuntur, vel certe potius ad id nunt, quam declarant. Nos ergo pro soluta ratione sic discutamus.

7. Puto, posse utique dici, quod sit prius institutio primi cambii, quam institutio secundi, hoc est, quod sit prior institutio secundi cambii, quam prius institutio primi cambii, ex inf. à dicendis clare colligitur.

8. Prius igitur solvetur cambium primum, quam extingatur secundum, si Seius, correspondens Titii, per suam voluntatem, verbo, vel scripto ostensum habuerit, per acceptationem pro solutis, illos centum, & quinque aureos debitos à Caio; sic enim jam nihil amplius debet Caius pro primo cambio, quia jam est illi tantum potestate illud remittere, nempe à Seio, qui tota Titii testate gaudet. Esto deinde, quod Caius, seu Seius, Titii Caii, qui talem remissionem accepit, vel talem soluti ex gratitudine retrodonare, & instituit secundum cambium ad illam totam pecuniam solvendam, ut tunc discitur: Naldus in *summa* v. Cambium, n. 4.

9. Contra. Posterior finitur cambium primum, & prius instituitur secundum cambium, si Seius, qui accepit creditum Titii, & debitum Caii, nunc, ut respondens Caii, accipiat centum illos, & quinque aureos, ad recambium Panormi cum suo lucro solvendum, accipiat, inquam, à seipso correspondente Titii, ut illis sic acceptis, extinguat cambium primum, & modo antecedit recambium, nam cum hac summa soluta per dictum recambium, ipse, ut correspondens Titii, solvit primum cambium sibi ipsi, ut correspondenti Titii. Hunc modum nos insinuat n. 1. & n. 2. & n. 3. & n. 4. & n. 5. & n. 6. in his verbis: Sufficit, quod campfarium possit habere Correspondentem, qui solvat primum det mutuo, vel ad Cambium. Eundem modum legitur Delug. de Inst. d. 28. n. 85. 86. 87. & n. 94. v. Secunda autem eundemque innuere videntur alii Theologi, & n. 1. & n. 2. breviter afferemus.

§. III. Decernitur, an hoc cambium cum recambio sit prius.

1. Quamvis multi, ut Mol. d. 409. Soc. Convent. de Delug. l. c. n. 77. Merend. apud Diaz. p. 30. & n. 1. dicant esse illicitum: Multi tamen, ut Nat. Conf. de Inst. n. 3. referens ita sentisse virum quendam Doct. Societ. de Inst. l. c. 7. de cambiis, à n. 7. Sa. v. Cambium. Diaz. p. 30. & n. 1. & p. 9. r. 8. ref. 67. Less. l. l. 2. c. 23. n. 61. Delug. d. 28. n. 85. 86. 87. & n. 94. v. Secunda autem eundemque innuere videntur alii Theologi, & n. 1. & n. 2. breviter afferemus.

2. Quamvis multi, ut Mol. d. 409. Soc. Convent. de Delug. l. c. n. 77. Merend. apud Diaz. p. 30. & n. 1. dicant esse illicitum: Multi tamen, ut Nat. Conf. de Inst. n. 3. referens ita sentisse virum quendam Doct. Societ. de Inst. l. c. 7. de cambiis, à n. 7. Sa. v. Cambium. Diaz. p. 30. & n. 1. & p. 9. r. 8. ref. 67. Less. l. l. 2. c. 23. n. 61. Delug. d. 28. n. 85. 86. 87. & n. 94. v. Secunda autem eundemque innuere videntur alii Theologi, & n. 1. & n. 2. breviter afferemus.

ferretur debitum, & creditum in libris dari, & accepti, ut Italicè dicimus: *Passar le partite*: ita in casu nostro, &c.

2. Non igitur solutio est fida, ut putant adversarii, sed vera, & realis, unde, & cambium erit reale, & non fictum. Nec solutio cum lucro Cambii facti Panormi solvitur in eodem loco, id est, Panormi, quod esset usura, sed Placentiæ, ubi finitur primum Cambium, & pari modo recambium factum Placentiæ, non solvitur Placentiæ, ubi institutum est, sed Panormi.

3. Nec obstat, quod in hoc Cambio, cuius natura, ex meliori opinione, assimilatur contractui emptionis, & venditionis, nihil adsit, quod ematur, quia deberet emi pecunia absens, id est, quæ sit, Placentiæ, ut dictum est *supra*, at ibi nulla pecunia est Caii, sed solum in Codice, & libro rationum transferuntur credita, & debita; non obstat, inquam, nam falsum est, quod non adsit aliquo modo pecunia, ipse enim literæ, seu chirographa, seu libri, qui continentur credita, tanti plus minus valent, quanti ipsa pecunia numerata, nam propterea potest dici, ibi adesse pecuniam, sed verò virtutalem, seu æqualitatem, & quæ sufficientissima sit, ad veram solutionem faciendam.

4. Nec item obstat, quod Campfarius videatur obligari, sumere pro suo correspondente illum ipsum hominem, qui est correspondens Campfiori, non inquam, obstat propter duas rationes. Primum, quia ad hoc non cogitur campfarius, ut notavimus *supra*, immò addo, sic Campfario fieri Beneficium, dum promptè ipsi offertur à Campfore correspondens in loco, ubi campfarius difficillimè illam inveniret. Ita Lessius loco citato, numero secundo.

Secundò, quia, etiamsi cogeretur, illi non fieret iniuria, quilibet enim est Dominus, & arbitri sui rei, & quilibet habet ius apponendi condiciones, quas vult, dummodo non sit contra naturam contractus, quem celebrat, ut certè hæc non est, & dummodo, si conditio addat aliquod onus, illud compensetur, ut sanè in hoc casu, de quo loquimur compensatur; nam audio, de facto semper aliquid diminui de pretio debito Campfiori, scilicet octavam quandam partem, quam partem octavam libenter minuit Campfior, quia suæ utilitati cedit, quod Campfarii se obligant ad sumendum eundem correspondentem, qui est Campfioris.

5. Quæres hæc occasione primò, Quanta merces detur his correspondentibus, seu Procuratoribus pro labore, & industria, quam adhibent in cambiando aliorum nomine, & in scribendo, numerando, mittendo literas, &c.

Respondeo apud Delugo d. 28. de *Iust. n. 72. §. ego*, in singulis Nundinis solere dari tertiam partem aurei pro singulis centenariis, quam provisionem vocari, *supra* diximus, quod ferè coincidit cum dicto Lessii l. c. n. 50. afferentis solere dari binos, vel ternos aureos in singulis millenarios.

6. Quæres secundò, Quanam est utilitas, quæ nascitur Campfiori ex eo, quod Campfarius acceptet pro suo correspondente eandem, qui est campfioris?

Respondeo. Prima utilitas est, ut suo amico, seu correspondenti acrecant salaria, seu pensiones ex his novis negotiis, quæ ille suscepit in gratiam campfiorum.

Secunda utilitas est, quia deinde invicem, quid simile committeret fortè correspondens Placentinus huic Mercatori Panormitano, & ita hic Panormitanus lucrabitur suas similes provisiones.

Tertia utilitas est, ut ille correspondens habeat multa credita ex Recambiis, per quæ multis fortè debitis Mercatoris Panormitani satisfacere possit.

Quarta, ne alii, qui campfioris familiares non sunt, cognoscant rationem negotiorum ipsius campfioris, quod permaximè cavent prudentes Mercatores.

Quinta, ne se campfor exponat periculo deoquendi si non tutum habeat correspondentem, sicuti tutum cognoscit suum.

Par. III.

§. IV. Quandoquidem tribus modis Cambium cum Recambio celebrari potest, approbatur primus, & secundus, sed reprobaturs tertius.

1. A Sero primò, licitum esse Cambium cum Recambio, si supponas, prædictum Procuratorem Seium habere pecuniam propriam, vel credita propria, vel habere apud se pecuniam Titii Campfioris, vel credita alia exigibilia ejusdem Titii (alias inquam, præter dictum Creditum ex primo Cambio; nam, quando non adest, nisi hoc creditum, dicitur, *mox num. tertio*) de quibus Seius disponere possit (quæ sunt pecunie virtuales, & idem Seius det Caio, seu sibi ipsi, ut Correspondenti ejusdem Caii totum illud pecuniam, quod necessarium est ad extinguendum primum Cambium; det, inquam, vel mutuo, vel ad novum Cambium, seu, quod idem nunc est, ad Recambium Panormi solvendum; quia pecunia actuali, vel virtuali, id est, credito per dictum Recambium, vel Mutuum, habito, solvat Caius, seu extinguat primum Cambium, solvitur Recambium, seu Mutuum, postea Panormi. Aliter, inquam, hunc modum cambiendi esse licitum. Ratio est, quia tunc jam habet Caius, seu Seius, ut Caii Correspondens, pecuniam, sive actualem, sive æquivalentem seu virtutalem (taliam enim, ut sæpè diximus, sunt credita illa exigibilia) qua ipse solvit primum Cambium. Quoniam autem primum cambium modo dicto solutum, iustum est, sequitur quod etiam sit iustum Recambium, id est, cambium secundum, quod solvetur postea Panormi, & etiam sint iusta omnia Recambia, quæ modo supradicto sine fraude continuabuntur, quia easdem condiciones prorsus hæc continuata Recambia habent, quas habet primum cambium, ut supponimus.

2. Aliter secundò, esse etiam, immò multò magis, licitum, si supponas campfarium, id est, Caium habere amicum nomine, v. g. Antonium, Placentiæ, qui Antonius cum habeat, unde solvat, literas pro ipso Caio acceptet, & solvat. Ratio est clara, nam qui per amicum solvit, satis dicitur solvere per seipsum. Atque idem erit, si ad Antonium non scribat Caius, sed scribat Titius campfor dicens, ut sub sua fide Antonius acceptet, solvatque cambium Seio correspondenti ipsius Titii. Ratio est, quia pari modo tunc solvit Caius per alium; id quod est perinde, ac si per seipsum solvat.

3. Hæc duo dicta jam sunt ætate nostra, vel satis certa, vel satis probabilia, (quamvis sciam, nonnullos citatos §. *præced. n. 1.* mordicus priori dicto contradixisse) unde sequitur, ut cambium, & recambium usurpata altero ex his modis dictis n. 1. & 2. iustè, & licitè apud banos negotiatores exerceri possint. Ita DD. citati d. §. *præced. n. 1.*

Iam verò maxima difficultas est: An sit etiam licitus tertius alius modus; Quando scilicet prædictus Seius correspondens utriusque scilicet Caii, & Titii nihil aliud habeat nisi ipsum creditum Titii contra Caium.

4. Et difficultas consistit in eo: An tunc Caio possit Seius vendere, vel mutare, vel ad Cambium solvendum Panormi, dare illud creditum, quod certè etiam, & ipsum est pecunia virtualis, sicut cætera alia credita, qua virtuali pecunia habita, vel per emptionem, vel per recambium, vel quocunque simili tandem modo à Caio, idem Caius, seu Seius, ut Caii correspondens, solvat primum cambium, illudque extinguat, sicuti modò n. 1. extinguere idem cambium potuit Seius, mutando, vel dando ipsi Caio ad recambium, credita, quæ erant alia ab hoc credito primi cambii, quod nunc primò solvendum, seu extinguendum est Placentiæ.

5. Et quidem aliqui, quos non nominat D. Iugo, d. 28. de *Iust. n. 92.* affirmant, licitè possi. Primum, quia etiam illud creditum est pretio æstimabile. Quare sicuti illud posset vendi, mutuari, dari ad cambium aliis, sic poterit Caio, seu ejus Procuratori: quo habito, quasi habita pecunia poterit Caius primum cambium solvere.

B b 2

6. Secun

6. Secundò quia Scius Procurator Titii, posito, quod in sua potestate est hoc edictum, de quo disponere potest, iam habet fidem qua tantum ab alio Tertio mutuari possit: ergo iam est potens dare Caio pecuniam, quæ non sit ipsiusmet creditum, quam potentiam satis esse docet Lellius lib. 2. cap. 23. n. 61. ad iustificandum hoc cambium.

7. Verum ipse Delugo l. e. cum quo sentio, & Patres Sacre Congregationis apud eundem, nolunt, id tantum licitum admittere. Ratio potissima breviter est, quia, quamvis ejusmodi creditum contra Caium possit aliis vendi vel dari ad cambium; non tamen potest ipsi Caio debitori, seu, quod nunc idem est, prædicto Scio, qui est correspondens dicti Caii debitoris. Id autem probatur facile, nam ex hac donatione, seu venditione confurgeret in Caio Jus Justitiæ ad se ipsum, quod est impossibile, cum Justitia essentialiter sit ad alterum. Sequela probatur, quia sic Caius emeret creditum contra se ipsum; emerit enim Jus exigendi illam pecuniam à se ipso: ergo confurgeret Jus Justitiæ contra se.

8. Quod si dicas, emere ejusmodi creditum, nihil aliud esse, nisi ipsi Caio remitti debitum, tunc aliud fortius argumentum te urgebit: Emere hoc creditum nihil est aliud per te, nisi remitti à Creditore debitum, seu haberi illud pro soluto. Ergo si sic iam est solutum, seu extinctum debitum cambii, nihil postea poterit solvi, seu extingui, quia jam supponis per hanc remissionem omne debitum esse solutum, & extinctum: non poterit enim solvi, quod jam antea solutum fuit.

9. Confirmatur, quia cambium est essentialiter permutatio pecunie cum pecunia; ergo duplex intervenire debet pecunia, sive talis, saltem virtualis, seu in credito, nimirum altera, quam do, altera, quam recipio; sed in casu nostro unum est creditum, atque adeo una pecunia; ergo tunc non permutabitur una pecunia cum alia, ergo non erit cambium, ergo neque hæc remissio erit solutio cambii.

10. Dices: Esto, hæc sit mera remissio, atque adeo non sit solutio vera cambii, satis nobis est, quod jam per dictam remissionem extinguatur primum cambium; hoc autem extincto, accipiet inmediate postea Caius, seu Scius ut Caji correspondens, pecuniam ad secundum cambium, seu ad recambium solvendam Panormi, nam volet voluntarie ex gratitudineolvere capitale, & lucra primi cambii, licet sibi immediate antea remissa, quæ est doctrina Naldi allata à nobis supra, §. 2. n. 6.

11. Respondeo, id speculative aliquo tandem modo defendi posse, non adeo sum hebes, ut non videam: tamen negare non potes, esse diffillimum, & incredibile, ut ejusmodi modus ferid, & non palliare ad regendam usuram fiat: nunquam enim mihi persuadebis Mercatorem, seu campfore, suo iuhantem lucro, seu Scium prædictum nomine campforis, ex vero animo remittere totum creditum. Nec item mihi persuadere poteris, inopem campforium velle retrodonare pecuniam, quæ sibi remissa est, quamque immediate ante, ut sibi remissam acceptaret, velleque, se continuare debitorem ejus pecunie, ejus solutio ipsi condonata iam fuit.

12. Ad rationem contrariæ opinionis allatam num. 5. jam pater, quia illud creditum est vendibile alteri, non vero ipsi Caio debitori.

Ad allatam verò num. 6. facile respondetur, nam esto, possit dictus Scius mutuo accipere ab aliis, ac de facto non accipit, sed vendit, seu dat Caio illud ipsum creditum, quod habet contra eundem Caium: id, quod jam inane prorsus esse ad effectum, de quo loquimur, probatum est. Lellius ergo dicto num. 7. allatus, si admittendus est, debet intelligi sano modo, nimirum quod sufficiat posse pecuniam mutuari, sed cum effectu, ut scilicet re ipsa mutuetur.

13. Verum, objicies contra hanc doctrinam nostram sic. Multi Doctores vocant probabilem opinionem affirmantem, cum uno illo credito posse exhiberi totum hoc negotium, multo magis, quia hæc sententia dicitur appro-

probata à Pio Quinto pro Bononiensibus, ergo non ducit illa rei: etiam in praxi possit.

14. Respondeo: Nec Pius Quintus, nec Doctores, qui nominatim citantur pro sententia affirmatæ loquuntur de nostro casu, seu expresse de calibus, seu modis cambiendi num. 1. & 2. allatis, & quæ solum appropinquat nostram doctrinam, ejusmodi auctoritate illorum præstat.

Verba aliquorum ex iis in medium proferantur. 15. Et quidem incipiamus à verbis Pii V. quæ, ut licet fuerint data ad Bononienses, ejusmodi sententia personam possit dari danari à Cambio, & facere le l'ame no recapitate sopra essi datori, & così tenerli in; Cambi che s'arano rimborsati da chi haver à preso i danari, & Pius. Qui approbat quidem Cambium, & recambium, sed nihil statuit de modo cambiendi, sive de primo, de secundo, sive de tertio paulo ante à nobis indicato, id enim reliquit Theologis decernendum.

16. Quoad Doctores, sufficiat asserere verba eorum, qui magis apparenter alicui videri possent esse contrarios. Primum quasi agmen ducens sit Lellius lib. 2. cap. 23. num. 61. Verum ejus verba sunt hujusmodi: Si hoc Cambium esset injustum, id ideo esset quia Campforius non habet pecunias in eo loco. At sufficit, si habeat in credito quod Amicum, qui casibi det mutuo, vel ad Cambium, & docet Navarrus, Hæc ille. Notas? In credito, quod Amicum, qui casibi det mutuo, nunquam verò dicit, non dem credito.

17. Secundò, solet citari Marcus Serræ, 2. de 2. 2. 77. art. 4. At ipse sic habet: Probabile est, licet non est Cambium quod dirigatur ad locum, ubi Campforius, nec alius propter nam, nec fidem, nec Correspondentem aut Procuratorem habet, sed Campfor exhibet Campforium suum. Fallitur, quia ibi respondet, & solvat ex pecuniis ipsius Campforis postea eandem pecuniam per aliud Cambium remittit.

Vides? Nihil de nostro casu circa illud unum creditum, nam ex pecuniis ipsius Campforis, dicitur quod primus cambiendi modus allatus, & approbatus à nobis num. 1. non verò dicit ex illo solo credito, qui est totus cambiendi modus, à nobis n. 7. reprobatus.

18. Tertio, citant aliqui Dianam p. 1. r. 8. ref. 1. & 2. r. 8. ref. 67. Sed ejus verba dicta primæ partis, sic leguntur: Si Campfor mittat literas ad proprium Fallorem, quibus mediantibus, ex pecunia sua, vel aliena Fallor dicit Cambium ab ipso Fallore collatum persolvat, debet illi per literas ad eundem Fallorem remissio, cum non licet eadem Campfori, ut ex sua propria pecunia illud finiat persolvatur? Hæc ibi.

Deinde verò in dicta p. 9. loc. citat. eandem Dianam ita confirmat, ut priorius nihil aliud addat præterea proponit enim in hunc modum: An licitum sit Cambium quando Responder ex pecuniis ipsius Campforis campforium primum Cambium, modo quo dictum est in prima parte? Et sic respondet: Negativam sententiam probabilem esse existimavi loc. cit. & consulendam: affirmativam tamen probabilem esse dixi. Hæc ille. In quibus locis nihil de casu, de quo nos loquimur.

19. Dices, ergo Diana p. 1. r. 8. ref. 3. sibi ipsi respondet, nam alibi docet, Correspondentem campforis posse esse pauperimum. Si ergo potest esse pauperimum, nihil aliud habebit, nisi unum illud creditum campforis, quo scilicet totum hoc negotium expedirendum sit.

20. Respondeo, Dianam sibi non esse repugnante nam statim addit: Diu modo substantialiter supradicta Cambialis Correspondens efficit, literas que mittat, & alia necessaria faciat. At supra, tanquam necessarium posuit, ut Campfor respondens saltem pecunia Campforis, vel ab altero mutuo respondens saltem cambium; quo pacto videtur, ipsius Campforis, solvat primum cambium; quo pacto pauperimum, tunc respondentem posse esse campfore pauperimum, tunc non propria, sed aliena pecunia (at certe nunquam ex illo uno credito) extinguere primum Cambium potest.

21. Hæc pauca sufficiant, ut diligenter advertas, hanc nem Theologum qui questionum apices non conobstat, nec accurate distinguit, facile labi, dum; quod non legi-

legit probabile, confundit cum alio, quod ejusmodi fortasse non est. Id timeo, ne occurrat in Tractatu de Cambiis, nam dum legis, multos Auctores citati pro approbationibus cambium ad Numulinas expediendum à Correspondente campforis, etiam pauperis, putas, citari item pro eo casu, quo non nisi per illud unum creditum ejusdem campforis, modo à nobis explicato, & rejecto, expeditur. Prudentius igitur Delugo loco citato, cum aliquos Doctores affectat approbantes ejusmodi cambium, signatè notat num. 77. illos docere, esse id licitum cum aliquibus moderatioribus, inter quas prof. Etò hæc, de qua hæctenus disputavimus, præcipuum locum tenere debet, ut scilicet habeatur alia pecunia, sive realiter, sive æquivalenter, præter ipsum unum creditum, quod est contra campforium.

§. V. Praxis, quoad eos, qui sumunt operâ alterius, ad expedienda Cambia, & Recambia.

1. Posita jam nostra sententia, practicè omnino suscipienda, sic, claritatis gratia, quotidianum casum proponamus, & dissolvamus.

2. Vidua, vel quilibet non Mercator dat viro indigenti, verbi gratià Caio, centum aureos ad Cambium, sive Neapoli, sive Placentiâ, sive alibi solvendum; & quia neuter habet ibi Correspondentem, confugit ad hominem, verbi gratià, nomine Antonium, hic Patronum existentem, qui habet in illis locis Correspondentem, seu Procuratorem nomine Scium, & rogant, ut ipse Antonius acceptet, dirigatque dicti cambii negotium. Annuit Antonius, format literas juxta formulas cambii, & mittit ad suum dictum Correspondentem Scium, idque nomine Viduæ, & Caii prædictorum sic volentium, qui Scius acceptat, solvit, remittitque Recambium. Tunc autem, tum Antonius, tum Scius licet pro suis laboribus confectas acquirunt Provisiones. Potestne igitur sine injustitia, vel peccato adiri prædictus Antonius quicunque tandem in sit; & quemcumque habeat Correspondentem?

3. Respondeo, esse bene ex prædictis distinguendum. Si enim Antonius, ejusque Correspondens sint viri locupletes vel qui habeant alia contra alios credita, licet, & justè ad eorum operam confugietur: sed injustè, & illicitè, si sint ita pauperes, ut non habeant alia credita, de quibus disponere possint, nisi illud illius Viduæ. Ratio ex proximè allatis ducenda est. Nam, si habent pecuniam, vel alia credita, potest Correspondens in primo cambio, & Antonius in Recambio, vel Recambis (quæ subinde solent continuatè fieri) mutare pecuniam Caio, vel eandem dare ad Cambium eidem Caio. Potest, inquam, & de facto; licet enim id à Mercatoribus explicite non advertatur, cum tamen ipsi habeant intentionem expediendi cambia, meliori modo, quo licet possint, tacite mutant, vel dant ad cambium, quando pecuniam, vel illa alia credita habentes, transferunt credita; & debita in libros rationum dari, & accepti. Verum, si dictus Antonius, ejusque Correspondens, nec pecuniam habent, nec prædicta alia credita, non possunt, nisi illud unicum creditum, quod habent, vendere, vel dare mutuum ipsi debitori Caio vel ejus Procuratori, quod tamen non est aptum, ad extinguendum primum cambium jam §. præcedente, probatum est.

4. Quod si ponas, Antonium pauperem, & omnino ineptum, sed Scium Correspondentem divitem, seu modo dicto idoneum ad solvendum cambium, tunc dico, posse justè, & licet fieri primum cambium, quod extinguere debet Scius, qui habet unde, sed non posse justè, & licet fieri Recambium, quod debet extinguere Antonius, qui supponitur non habere, unde solvat.

5. Quoniam ergo; in nostris Regionibus, ex illis qui hoc officium continuandi cambia exercent, aliqui

sunt locupletes, qualis sunt Mercatores satis à nobis cogniti, qui mercaturam exercent, unde, & præsumuntur habere alibi Correspondentes, qui, vel ex se, vel ex ipsorum Mercatorum bonis apti sint; Aliqui vero sint satis pauperes, qui contra, præsumuntur, non nisi sibi similes habere Correspondentes, idcirco ego semper consilium dedi, ut probi Negotiatores ad Mercatores illos locupletes confugerent, solitas ipsis dantes provisiones pro tali continuatione, semper enim judicavi, illicitè, atque adeo cum æquæ restitutionis recurri ad pauperes illos Continuatores, sique propter rationem jam dictam quia sicuti Mercatores illi præsumuntur habere pecuniam aliam, vel alia credita, sic hi pauperes non habere, præsumuntur. Hinc etiam sequitur, ut pauperes hi Continuatores non possint justè accipere provisiones, cum nullam operam utilem exhibeant, dum ad nullum cambium reale, vel solvendum, vel finitum concurrunt; Vt interius tacam non semel contraxisse hos Continuatores infimè note, ne literas missis quidem, sed ad suum arbitrium domi conscripsisse, quas voluerit; quæ ratione illud cambium siccum, & usurarium fuisse vel carum videt.

6. Atque ex his etiam cognita nobis erit praxis, quam hæc declarandam non multò ante §. 1. art. 26. promisi, quæ ratione scilicet se gerat Vidua, & quicumque homo non magnæ literaturæ, qui non cognoscunt tot conditiones, quot in cambio justo intercurrere debent. Dico enim prudentes, & sine rationabili scrupulo hos, posse dare cambium Mercatoribus locupletibus, nec manifestè malis, qui sub sua cura recipiunt expedire ea, quæ sunt necessaria ad Cambium, & Recambium; & de hoc modo dicam clariùs, §. 7.

Dico item, te posse dare ad cambium, cuiuslibet, confugiendo tamen promittendis, remittendisque litteris, non quidem ad illos inopes Continuatores, sed ad prædictos Mercatores, qui hæc negotia cambiorum exercere solent quia sic prudenter præsumere potes, hos, ut expertos non errare, & ut bonos, nolle facere in conditionibus necessariò ponendis, ac denique, ut divites habere, unde cambia prædictis duobus illis modis licitis solvant.

Dico: Delictum nunquam est præsumendum, ergo cur ego d. beam præsumere illos, quamvis inopes continuatores delinquere, & injustam praxim solvendi cambia exercere; judicabo bonos, & bona fide ad eos, eorumque correspondentes confugiam.

7. Resp. Delictum nunquam est præsumendum, ut hominè ad aliquam praxim condemnem. At ut in x. conscientiæ consulam, & ut certò & iusto titulo lucrum ex alienis pecuniis accipiam, debeo non sub dubio, sed certò iustitiam cognoscere, quæ certitudo hic, spectata illorum inopia, non adest. Et quidem magni momenti est prædicta ratio; non enim ego possum (ut alibi fusiùs dictum est) mihi sumere rem certò alienam ab alio possitam si debitem esse meam, quia illi faveret possessor; ergo, neque ego possum lucrum ex pecunia, quæ alius certò, ut suam possidet mihi sumere, prætextu cambii, de quo dubito, an sit verum, & iustum, atque adeo, an adit mihi verus titulus sumendi.

8. Respondeo secundo, delictum non esse præsumendum in dubio, & quando non adest evidens conjectura delicti, at nunc videor satis prudenter dubitare, spectata paupertate dictorum continuatorum, ipsos alia credita non habere, de quibus disponere possint.

9. Dico (de quo disponere possint) nam etiam si habeant credita aliorum, qui pari modo ad ipsos confugiant, si tamen eorum creditorum ipsi non sunt Domini, nec à Domino liberam habent potestatem de iis disponendi; quia ratione ea credita valent aliis vendi, vel dari; certè nulliter dat utur. Quod si ejusmodi correspondentes, quamvis pauperes de prædictis aliorum creditis disponere ex Dominorum voluntate possint (quod in his pauperibus non est præsumendum) jam non est, mus in casu, nec enim jam alia credita haberent, quæ dare possent ad cambium, vel mutare, &c.

10. Denique propter hæc, & similia viri timorati tantum illud consilium dant, ut in contractu Cambii, qui

solet coram Notario celebrari, semper scribatur nominatum persona, quae officium agit Correspondentis, & in casu mutationis, ut Campfor obligetur mutationem Campfario notam facere, aliumque qui supponitur, nominare; nam hoc modo facile cognoscetur, an is aptus sit, ad praedictas necessarias translationes dati, & accepti, de quibus dictum est, peragendas.

§. I. De pactis, quae solent apponi in contractu Cambii.

Pactum de pena ex Mora.

1. Primum pactum solet esse, ut si Campfarius sit in Mora solvendi Cambium; idque sua culpa, teneatur solvere Campfiori interesse lucri cessantis, & damni emergentis iuxta legittimas regulas ejusmodi lucri, & damni. Quaes igitur, an licitum sit ejusmodi pactum?

Respondeo, esse licitum, ex *Less. l. 2. c. 23. n. 69.* quia Campfor ex culpa aliena damnum pati non debet. Adverte tamen id, quod *supra*, hoc eodem c. 5. §. 1. num. 17. monui, jam nunc id esse consuetum in praxi, ut Campfor ex conventionione cum Campfario suscipiat apud se curam solvendi, & finiendi Cambium, quare, hac conventionione posita, nihil ex praedicta Mora debetur Campfiori, quia nulla culpa est in Campfario.

Pactum de obligatione ad recambiendum.

2. Secundum pactum esse solet, ut, si elapso tempore solutionis, campfarius sua culpa non solvit in loco condito, quod debet, obligetur ad recambiendum, id est, ad accipiendam eandem summam ad Recambium, qua summa solvit primum cambium. Quaes igitur, an id pactum sit justum?

Respondeo, esse justum, si ex ejusmodi Recambio campfor tantum habeat, quantum verè ex Mora solvendi, ipsi cessat de lucro; sed si justum non esset, quia esset onus superadditum. Ita *Less. loc. cit. n. 38.* Recole tamen, iterum, conventionem, quam modò recolui *num. precedente*, qua scilicet campfor suscipit sibi obligationem ad curandum de Recambio.

Pactum de continuando Cambio.

3. Tertium pactum esse solet, ut postquam literae à Correspondente redeunt, Placentia, v. g. Panonium cum Recambio, si campfarius pecuniam debitam numerato Panonni non solvat, intelligatur iterum fieri tertium Recambium, & sic continuare, &c. Quaes igitur, an hoc pactum sit justum?

Respondeo, justum esse pactum, si fiat de lucro, quantum campfiori cessat, vel quantum eidem emergit de damno, quantum nimirum acquisivisset, si alteri dedisset suam pecuniam ad cambium, vel deductis deducendis, alias negotiationes inivisset. Campfor enim non debet suis lucris privari ex culpa Campfarii.

Dices: Ergo numquam haec executio haberi poterit, & recuperari suum à campfore, quia semper campfarius dicit, se bene satisfacere per novum cambium. Respondeo. Nego consequentiam. Nam ut colligis ex dictis §. 2. Campfor libere celebrat novum cambium, quare poterit illud non celebrare, & consequenter Recambium non facere, & sic poterit cogere campfarium ad reddendum numerato capitale, & lucrum inde acquisitum.

Pactum de solvendo in eodem loco.

4. Quartum consuevit esse, ut non solvatur cambium in loco, ubi destinatur solutio, sed omnino in eodem loco, ubi datur, v. g. in exemplis *supra* positis, non Placentiae, sed Panormi. Quaes igitur, an hoc pactum sit justum?

Respondeo, hoc pactum nimis clare esse iniquum, quia destruit naturam contractus cambii, ut satis dictum est

supra c. 4. §. 2. n. 7. & hoc c. 5. §. 1. n. 14. quod tamen quod in proprio loco hic, ubi de pactis agimus, fore debet recolendum.

Pactum, ut pars soluta intelligatur de lucro.

5. Quintum pactum, ut non obligetur idem campfor sumere partem pecuniae, quam campfarius forte datur campfiori, computando in capitale, sed possit dicta cambiorum computare in lucra capitalis, seu cambii, donec omnia lucra solvantur. Quaes ergo, an hoc pactum sit justum?

Respondeo affirmativè, quia quando debetur lucrum ex fructibus ex radice procedentes, solutio prior debetur fructibus pro fructibus, *Leg. prima, C. de Solutionibus*, iuxta etiam ejusmodi pactum non fieret explicitè, tamen licet ex praxi communi, jam implicitè fieri semper illud intelligitur, ut notat Delugo *ad d. de Inst. n. 16.*

Pactum de adjiciendo lucrum Sorti.

6. Sextum pactum esse solet, ut donec te ipsam numerata pecunia solvatur totum capitale, & lucra capitalis secundi cambii, quod campfarius, seu ejus Procurator accipit à campfore, vel ejus Procuratore possit addere non solum ex summa, quam campfarius accipit ad hoc, ubi primum capbium institutum est, sed etiam ex lucro talis cambii, & rursus, ut in tertio cambio idem capitale idem in quarto, & sic deinceps, uno verbo, ut dependatur lucrum sorti, donec, ut dixi, totum capitale, & lucra omnia numerata solvantur. Quaes igitur, an hoc pactum licitum sit?

7. Respondeo, licitum esse, ut habet Delugo, l. ex. n. quia jam lucrum cedit campfiori, qui campfor pactum hoc constare summam capitalis ad lucrum libitum, & sic aliis dare ad cambium, quare non est ratio, cur non possit, simili modo, dare huic Campfario. Illud adverte, si non procedere, si ab initio pactum institutum fuerit, solveretur interesse, & lucrum totum in fine totius cambii, tunc enim, cum nondum ejusmodi lucrum esset acquisitum campfiori, non posset ipse illud adjicere fortasse per se patet, & idem Delugo notat *loco cit.* & distinctus n. 11.

Pactum de solvendo Provisionibus.

8. Septimum pactum esse solet, ut campfarius solvat Provisiones. Quaes igitur, an hoc pactum sit justum?

Respondeo: Si pactum fiat, ut campfarius solvat, quae debet ex opera, quam correspondens, vel quilibet alius suscipit pro ipso campfario, aequum est pactum patet. At iniquum erit, si fiat, ut idem campfarius obligetur solvere operam, quam dictus correspondens, vel quilibet alius suscipit pro campfore; hanc enim correspondens exigit ab eodem campfore, cui servit, & alio stipendium non habet, non à campfario. In quatuordecim videtur correspondens suscipere laborem, & operam in gratiam campfarii, pro quibus dictus correspondens poterit suas provisiones legitime taxatas, vel tunc ipsi approbatas à campfario, accipere: Primum, quando ratione campfarii acceptat ejus literas Placentiae.

Secundò, quando quartis, & invenit pecuniam ibi ad secundum cambium, ut primum solvat.

Tertiò, quando illud solvit. Quartò, quando literas ad campfarium remittit Panonium. Porro, cujus provisiones sint haec provisiones, diximus *supra* §. 3. num. 5. & hoc potest *Lessius*, l. 2. cap. 23. numero 55, qui pro mutis variorum locorum varia esse ejusmodi pretia etiam demonstrat.

Pactum de executione in personam, & bona Campfarii.

9. Octavum pactum solet fieri, ut si non solvat campfarius id, quod debet, intelligatur, non solum fieri novum cambium, & continuari Recambia, ut modò

num. 3. dictum est, sed etiam, ut possit idem campfor in campfori personam, quique bona legitime executionem exercere, vel curare, ut in carcere conjiciatur, &c. Id certe Notarii solent ea clausula notare: *Et currentibus, vel non currentibus Cambiis, possit nihilominus is, qui dedit premium cogere recipientem ea sano executionem contra ipsum vel eum cavendo, &c.* Quare ergo, an hoc pactum sit iustum?

Respondeo, clarissime injustum esse pactum. Ratio est, quia, si currunt cambia, & Recambia, iam campfor est per illa satisfactus: per Recambium enim solvitur cambium praecedens, & per Recambium secundum satisficit Recambio primo, & sic de ceteris fortè consequentibus. Qua igitur iustitia campfor iam satisfactus poterit pro soluto debito campforium compellere?

Pactum de dando Pignore.

10. Nonnum pactum solet celebrari, ut campforius det Pignus, vel Fid. iustorem, vel utrumque. Quare ergo, an id sit iustum?

Respondeo. Pactum hoc esse licitum, ac iustum, memini me dixisse *superius*, quia quilibet suum negotium, exercere, quam securissime potest. Iud. in tamen monui, injustum esse, si tunc velit campfor lucrari aliquid titulo periculi, quando enim pignus habet, periculo non substat, unde ergo ex hoc capite aliquid poterit exigere? In hoc igitur casu, quando accipit pignus, vel similem certam securitatem, ex aliis titulis lucrum accipere poterit, ut *ibidem* dictum est. Si campfor nolit pignus, sed ipse assureat, accipiendo in se periculum, ut item, si apud Correspondentem fiduciarius pro campforio, aliquid posse recipere, innumus etiam *superius*, & videri potest Delugo d. 28. de *Iust.* a. n. 124.

Pactum de pretio lucri.

11. Decimum pactum solet esse, ut detur lucrum cambi ad pretium fori, quod currit tempore solutionis, non verò ad pretium, quod fortè tunc currit, quando datur pecunia. Quare igitur, an id sit iustum?

Respondeo, si res est incerta pro aequali periculo campfori, & campforis, dubium scilicet sit, an pretium de crescendo, an crescendo sit, iustum esse pactum, quia par periculum; at, si certò sciatur de incremento, vel decremento, vel totum pactum sit in favorem campforis, injustum esset, quia tunc, vel esset iustitia pro alterutra parte, vel, nimis supra meritum, favoretur campfori.

Pactum de accipiendo Correspondente.

12. Undecimum denique est, ut Campforius obligetur acceptare pro suo Correspondente eundem, qui est Correspondens campforis, sed de hoc dictum est satis *sup.* §. 2. n. 3. & §. 3. n. 4.

§. VII. De Vsu cambiendi per alium.

1. **D**uplici id modo consuevit usurpari; Primum, si tu, quicumque sis, sive vidua, sive pupillus, uno verbo non Mercator, des immediate tuas pecunias ad cambium alicui item non Mercatori, & ex utriusque consensu conveniat is, sive Mercatorem aliquem, sive continuatorem, ut *supra* vocavimus, cambiorum, qui vobis provideat de Correspondente in loco distanti, in quo solvendum est cambium. Correspondens verò acceptat, scribat, omniaque absolvat, & de hoc modo sufficenter diximus §. 5. n. 6.

Secundo, si tu quicumque item sis, des Titio Mercatori, seu campfori tuas pecunias, ut ipse, cum tuo moderato lucro, & suis consuetis pensionibus, illas tradat ad cambium fortè perentibus: quare tu nihil agas,

sed solum contritus pecuniam; ipse autem Mercator tanquam tuus locus, cambia, & recambia instituat, finiatque. De hoc posteriore modo hic breviter age dimittit.

2. Dico primum. Certum est (sunt verba Delugo, d. 28. de *Iust.* num. 130.) peccare eos, qui dant pecunias suas Campforibus, ut lucentur per cambia, & participant de lucro, si sciant, vel timeant, Campforem daturum esse ad cambia illicita, & usuraria, secus, quando cedunt non nisi ad cambia licita daturum. Hæc ille. Nota illud (si timeant) utique rationabiliter; id, quod confirmat ea, quæ dicta sunt paulò antè §. 5. de cambientibus per pauperes illos continuatores, &c. Posita autem idoneitate Mercatoris.

3. Dico secundò. Ut facilius tuum etiam determinatum lucrum sine scrupulo, & certò habeas, quando per socium, quasi per mediatorem, exercere vis cambium, securus erit modus, si cum dicto Mercatore tres contractus (qui possunt sanè fieri, sive in una, sive in pluribus scripturis) in eas: In primò celebres contractum Societatis, in quo tu te obligas tantam pecuniam exponere, ille suam industriam conferet de hoc contractu Societatis suo loco latè agemus *inferius*. In secundo, ille se obliget, ad assurendum tibi capitale. In tertio, ille idem se obliget, ad assurendum tibi aliquod moderatum lucrum, pro his tamen oneribus in secundo, & tertio contractu impositis Mercatori, dabis ipsi aliquam moderatam mercedem. Ex figuratione casus res fiet clarior. Tu centum, v. g. aureos exponis Societati, Mercator, seu locus promittit, se eos negotiorum per annum, dando illos ad legitima cambia, & recambia. Suppone autem, quod Iudicio prudentis viri in prædictis recambis sint acquirendi ex lucro, aurei triginta, rectè ex vi primi contractus, qui est pure Societatis, ex hoc lucro tibi cedunt quindecim aurei, quindecim verò cedent Mercatori socio. At verò pro secundo, & tertio contractu, per quos Mercator tibi assureat dictum capitale centum aureorum, & aliquod determinatum lucrum: debet idem Mercator aliquid habere pro hac assurance, quam pro te suscipit. Habeat ergo aureos quinque, quos retinebit sibi ex lucro quindecim aureorum, qui tibi cedere debebant ex vi primi contractus Societatis, nam hinc fiet, ut tu denique habeas securum tuum capitale, & aureos decem de lucro; ille verò habeat aureos viginti.

4. Hunc modum negotiandi esse licitum, ex eo patet quod singuli illi contractus, seorsim celebrati liciti sunt, ergo, etiam, & unitim, quia unio non mutat, unde, nec vitiat naturam contractus, ut fufius probabitur in citato *T. Astatu de contractu Societatis*.

5. Quod autem etiam hic possit accipi in maiorem tuam securitatem pignus, probat eadem ratio, quam *supra* §. 6. num. 10 diximus, & in hoc casu, de quo hic loquimur signatè, concedit Delugo *disp.* 30. de *Iust.* num. 51.

6. Præterea, quantum sit hoc lucrum, quod tibi tandem cedere debeat, melius Mercatores sine fraude negotiantes decernere debent omnibus circumstantiis expensis, quam possimus nos Theologi. Et meritò quidem Molina 307. allatus à Delugo d. 28. de *Iust.* n. 5. notavit, in his negotiis stari debere praxi Mercatorum, quia melius ipsi noverunt iustitiam pretii in Cambio, quam Theologi. Maxime autem ad id decernendum, valet, si utriusque Socio commodum sit in tali negotiatione tale pretium. Nam illa est æstimatio recta (ait in simili Valentia r. 3. d. 5. q. 2. s. v. 2. v. *Qui autem*) quæ est prudens, & ea est prudentia, quæ utrique parti commoda est. Intellige, in negotiatione dicta ex se iusta.

Denique quatuor consideranda hic esse, præter Regulas generales, ad determinandum ab ipsis Mercatoribus dictum lucrum ex cambio, rectè admonent Theologi.

7. Primum, ut assurectio capitalis non debeat magni, sed moderatè æstimari. Ratio est, quia Mercator

8. Secundò, incertum, quod speratur futurum, ex tali pecunia, non sumatur summum, nec infimum, sed medium; cum non sit major ratio, quod futurum sit summum, vel infimum, unde æquitas dicitur, ut sumatur medium. Et profectò ab experto, & probò viro non aliud, quàm medium decerni solet. V. de, quæ dicam mox num. 13. & 14.

10. Quartum quia hæc conventio per dictos tres contractus, quæ certè fieri non potest, non solum cum Mercatore ad exercenda cambia, de quibus hic agimus, sed etiam cum quocunque negotiorum gestore, vel artifice, vel proficiscere cuiusque officii, de quibus agemus suo loco in *circa tractatu de Societate*, id est universaliter docent Theologi, quantum debeat esse ejusmodi lucrum, colligi debere ex natura negotiationis, ex gravioribus periculis, quæ timeri possint, ex majoribus vel minoribus expensis, & breviter ex variis valorum negotiorum circumstantiis, plus enim lucratur quis, si det operam emendo, vendendoque frumento, quam vino, quam panis, quam lignis, &c. plura pericula, si extra Regnum, quam in Regno agatur negotium, majore expensa, si conducendæ sint naves pro longiore navigatione ad transportandis merces, quam pro breviori, &c. nam propterea rectè Bonaccia, d. 3. de *com. r. quest. 3. p. 1. n. 3. & 6.* cum supposuisset, posse licite expolci pro lucro quinque pro centum, addidit *enim.* 6. In conventionem trium contractuum posse plus exigi, quod negotiatio majorem fructum affert. Scortia autem in *Condit. Pontif. Theor.* 290. supponit tum in cambiiis, tum in aliis negotiis posse, per hos tres contractus, pro singulis centenariis capitalis, acquiri sex ob lucrum, sed certè de loco exempli dixit; nam cæterum, si negotiatio ejus est conditionis, ut plus lucrari pariat, cur plus lucrari non possit, quod si ejus est conditionis, ut pariat minus lucrari, qua tu fronte plus lucrari corradere, non dubitas?

Praxistrum contractum in Cambiis.

Contractus hujusmodi (inquit) est frequentissimus, & admittitur, ut justus, à Confessariis, tam in cambiis, quàm in aliis negotiationibus, sub hac, vel simili forma :

1940

13. Hæc Scortia. In hac autem ulcra clauda, in qua de-cernitur, si lucrum non ascendat ad sex pæ-sonum sed fit minus, minus esse solvendum, pæ-sonæ servatur in hac formula, ad majorem securitatem con-scientiæ; nam caritatem, si finire, non his expedit, & quale dubium, ut lucrum futurum fit majus, vel minus, prudentiæque sine furo, & fallacia ante de-cernitur diuini quid certum? *sup. g. dicta sex, sumptus pæsonarum accipitur paulo superius, g. 1. num. 19. inuicem in ista docui l. 8. dec. rr. §. 3. g. 7. n.*

Haecenus de cambiis, nunc elanguentibus, et alio
calore, viribus, non nihil quietis d. fillo calamo acci-
damus? *

QUÆMADMODUM unus, idemque est con-
tractus Emptionis, & Venditionis, diffinitio
solum per diversam relationem; tu enim dic-
tis vendere, verbi gratia, equum Petro, Petrus autem
regita idem est contractus Locationis, & Conduc-
tionis, ut habet Laym. l. 3. tract. 4. cap. 2. num. 1. hoc tu dicis
locare tuam domum, v. g. Petro, unde, vocis Locare,
Petrus autem appelletur Conductor, & ad te dictus do-
mum conducere.

2. Hic ergo est Contractus, quo Locutor rem, seu
sonam aliquam, etiam se ipsam, concedit Conductori ad
usum, vel fructum sub certa, iustique pensione, seu stipendio